

roșie tinde să semnaleză jena, așa cum ne-am învățat să le asociem. El afirmă că nu există însușiri ale lucrurilor care să nu existe aparte prin sine și izolate de celelalte. Totul este legat și contopit în mai multe calități. Dar sufletul este capabil de a privi fiecare parte independent de celelalte și astfel își formează idei abstracte.

Care este fundamentul unei asemenea filosofii? Berkeley refuză realitatea obiectivă. Din punctul lui de vedere, lipsite de realitatea obiectivă sunt și abstracțiile generale de tipul: spațiu, timp, materie, substanță. Critică raționamentul lui Newton privitor la mișcarea absolută, spațiu absolut spunând că în toate acestea nu vede o existență aparte față de aceleași concepte relative.

Poziția lui Berkeley față de conceptele absolute de spațiu, timp, mișcare putea fi un punct de reper pentru teoria relativității a lui Einstein. Ideea de bază a teoriei relativității restrânse este că timpul și distanțele unui eveniment măsurate de doi observatori au, în general, valori diferite, dar se supun totdeauna aceluiași legi fizice, aceasta fiind primul postulat al relativității restrânse. Al doilea postulat nu are tangență cu idealismul lui Berkeley, deoarece postulatul ne spune că viteza luminii în vid este egală pentru oricare observator, fiind o noțiune absolută. Ignorând al doilea postulat, putem spune că teoria relativității este oglindirea perfectă a filosofiei lui Berkeley și ca drept exemplu putem lua consecințele teoriei relativității restrânse:

- 1) Relativitatea simultaneității: Două evenimente simultane, pentru un observator, nu pot fi simultane pentru un alt observator, dacă observatorii sunt în mișcare relativă.
- 2) Dilatarea timpului: Ceasurile ce au fost mișcate rămân în urmă față de alte ceasuri ” staționare”.
- 3) Viteza maximă este finită: nici un obiect fizic, sau altceva nu poate călători mai repede decât viteza luminii în vid.

Desigur, că Einstein nu era un adept al idealismului și din această cauză nu putem afirma cu certitudine că există o legătură strânsă între filosofia lui Berkeley și teoria relativității a lui Einstein.

Pentru Berkeley există doar singularul pentru că numai el este dat în senzații. Însă prin realitate nu se înțelege nimic ce este independent de senzații, de aici și vestita frază a lui Berkeley “*a există înseamnă a fi perceput*”. În tratatul “Despre începuturile conștiinței umane”, Berkeley întreabă:

-Ce fapte întrunește termenul “*materie*” ? și răspunde astfel:

-Aceste fapte sunt doar un rînd de senzații.

Orice obiect pentru el este doar o totalitate de senzații. Omul nu are posibilitatea să construiască idei generale, ba chiar este imposibil de înțeles o idee generală. Ideile generale nu există, iar cele existente sunt ficții. Există idei doar despre obiectele singulare care sunt prezentate drept idei universale. Idei ca spațiu, timp, substanță sunt ficțiuni a creierului uman. Captivant în concepția lui Berkeley este că se neagă existența lumii obiective, lumii în afara noastră. Spiritul uman este singur pe lume. Așa poziție în filosofie se numește solipsism.

Berkeley încearcă să părăsească solipsismul apelînd la Dumnezeu, deoarece filosoful credea că Dumnezeu este sursa imediată a tuturor reprezentărilor omenești. Berkeley este filosoful care prin monismul idealist încearcă să rezolve problema unirii spiritului cu corpul, problemă foarte acută în epoca modernă. Tot prin acest monism idealist, pune un șir de probleme științifice ca: *ce este materia, spațiul, timpul etc?*

Cu toate acestea Berkeley însuși recunoaște absurditatea ideii unei realități iluzorii. El spunea “*Dacă cineva crede că prin teza noastră se înlătură realitatea lucrurilor, el este foarte departe de a înțelege ceea ce a fost expus în cei mai clari termeni, de care ne-am putea folosi ...*”.

În concluzie putem spune despre empirismul englez că el contrastează cu raționalismul continental, lansat de René Descartes. Potrivit raționaliștilor, filozofarea trebuie să aibă loc prin introspecție și prin raționament deductiv aprioric. Empiriștii susțin că la naștere intelectul este o tabulă rasă, o “foaie albă, fără nici un fel de semne pe ea” și căruia doar experiența îi poate furniza idei. Problema empiriștilor a fost răspunsul la întrebarea în ce fel dobândim idei care nu au corespondent în experiență, cum ar fi ideile matematice de punct sau de linie. Empirismul a fost un precursor al pozitivismului logic, cunoscut și sub numele de empirism logic. Metodele empirice domină știința până în ziua de azi.

Bibliografie

1. Braga Mihai, Lozovanu Ecaterina., Lozovanu Constantin *Istoria filosofiei*.

AUTORITATEA ȘI LEGITIMITATEA PUTERII POLITICE

Autor: *Maria Traci*

Coordonator științific: *doctor conferențiar Ion Vangheli, UTM, catedra ȘSU*

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Exercitarea puterii politice într-o societate democratică are drept suport autoritatea și legitimitatea politică. Aceste corelative ale puterii politice se pot manifesta la diverse niveluri în societatea contemporană. Autoritatea și legitimitatea se prezintă ca metode concrete de afirmare a puterii politice și astfel, acestea pot fi percepute, înțelese, interpretate în mod diferit de către indivizi sau întreaga societate. Aceste fundamente ale politicii înregistrează diverse forme de manifestare prin care se evidențiază interacțiunea reciprocă a acestora. Adică, puterea, pentru a fi legitimă, implică autoritatea, după cum autoritatea presupune forță legitimă. Lipsa autorității poate manifesta tiranie.*

Cuvinte-cheie: *putere politică, autoritate, legitimitate, constrângere, cooperare;*

Dat fiind faptul, că puterea este conceptul fundamental al științelor sociale, dar mai ales al politologiei, este firesc ca pe parcursul secolelor în jurul ei să fie expuse, și în prezent să existe și să coexiste o sumedenie de poziții, aprecieri, atitudini destul de diferite despre ea. Și dacă Montesquieu avertiza că "cei care au deținut o funcție un timp mai îndelungat, tind să abuzeze de ea", iar N. Machiavelli, mult mai înainte sugera ideea că abuzul de putere în anumite circumstanțe poate fi acceptat, adică justificat, la vârful piramidei politice, atunci Hume ne oferă una din primele versiuni clare, care tind să aprecieze și să studieze politica fără echivoc, în mod pozitiv. După Hume puterea este mai degrabă forța dreptului, deoarece acapărarea puterii conduce la instituirea autorității și înrădăcinarea credinței.

Autoritatea puterii politice

Autoritatea (lat. *autoritas* = forta, putere de convingere) reprezintă capacitatea unei persoane, a unei instituții de a obține ascultare, de-a le fi primite ordinele, sugestiile, sfaturile cu respect și bunăvoință, fără ostilitate sau rezistență, de către indivizi, grupuri și comunități societale. Ea este un fenomen al puterii, este putere consfințită, instituționalizată. Ea are un caracter de obligativitate. Exercitarea autorității este legată de *statusuri*, adică de locul pe care îl ocupă un individ într-o anumită ierarhie socială dintr-o organizație, sau *roluri*, ceea ce așteaptă societatea de la individ și *norme*, care cuprind obligații, prerogative, răspunderi, privilegii și drepturi. Prin autoritate se obține supunerea membrilor organizației față de cerințele, deciziile acesteia, realizându-se astfel, scopul urmărit. Autoritatea este o relație între cel care emite mesajele sau ordinele și cei care le primesc. Autoritatea rezidă în "capacitatea de a face comunicări bazate pe argumentări rationale", adică de a oferi argumente pentru ceea ce spune și întreprinde, argumente care par rezonabile celor ce se spun. B. de Jouvenel arată că autoritatea înseamnă "capacitatea unui om de a obține acceptarea propunerilor sale". Autoritatea poate fi personală sau impersonală. Cea impersonală aparține unor instituții iar cea personală se referă la indivizii care se identifică, pentru o anumită perioadă, cu instituția respectivă. Autoritatea reprezintă modalitatea concretă de manifestare a puterii politice, capacitatea acesteia de a-și impune voința în societate. În esență, este vorba despre dreptul și capacitatea guvernanților de a conduce. Acest fapt se realizează, în principiu, pe două căi: prin convingere și prin constrângere. Experiența istorică a demonstrat că autoritatea politică este cu mult mai mare când aceasta se realizează prin convingere, când se bazează pe forța argumentelor, decât viceversa - pe argumentul forței. Această relație presupune o concordanță între obiectivele puterii și cele ale majorității. În aceste condiții, autoritatea politică se definește drept capacitatea de a obține ascultare în absența constrângerii. Ea se bazează pe consensul majorității. Autoritatea politică realizată prin convingere este caracteristica societății democratice. Autoritatea politică obținută prin constrângere are la baza argumentul forței. De regulă, ea se afla în

minoritate cu societatea, cu interesele majorității. Practica societății politice obținută pe calea constrângerii își pierde treptat forța, fapt ce duce la declinul și pierderea ei. Ea este caracteristica societăților totalitare nedemocratice.

Legitimitatea puterii politice

Legitimitatea este un alt principiu de justificare a puterii, organic legat cu autoritatea. Ea, se poate de spus că exprimă conștiința și încrederea celor care dețin puterea că au dreptul de a conduce, precum și recunoașterea, acceptarea acestui drept de către cei ce sunt conduși, ceea ce este foarte important. Termenul de "legitimitate" a apărut la începutul secolului XIX în Franța și însemna inițial puterea instituită legal. Această legitimitate reflecta convingerea oamenilor în faptul că puterea instaurată are dreptul să conducă societatea și regulile, deciziile ei sunt obligatorii pentru toți, și deci, necesită a fi executate fără dezbateri sau îndoieli. Ea se referă la acordul de a respecta anumite reguli, contribuie la legitimizarea puterii, prin faptul că acei ce pot face comunicări care pot fi argumentate, prin motive convingătoare, sunt considerați a avea dreptul de a deține funcția de conducere respectivă. Legitimitatea puterii politice se realizează la diverse niveluri: la nivel ideologic puterea este recunoscută ca valoare prin prezența sa însăși, ori în calitate de forță ce realizează valorile caracteristice societății date; și la nivel de personalitate legitimitatea puterii se realizează ca o acceptare de către cetățeni a acțiunilor persoanei sau grupeii sociale, care dețin puterea. *Legitimitatea politică* face puterea acceptabilă, necesară în accepțiunea acelor care sunt subordonați comandamentelor sale. E necesară o precizare referitoare la noțiunile de „legalitate” și „legitimitate”. Legalitatea semnifică conformitatea puterii politice cu normele de drept în vigoare. Legitimitatea este o noțiune axiologică ce desemnează ansamblul de credințe și reprezentări mentale care valorizează anumite calități pe care puterea politică trebuie să le aibă pentru a fi acceptată. Astfel, atribuirea valorilor democratice se bazează pe legitimitatea autorităților reieșite din alegeri populare și, pe aceea a deciziilor luate de ele. Natura reprezentărilor mentale a fundamentelor puterii variază în funcție de societate. În politologie este răspândită tipologia legitimității politice înaintată de M. Weber care a propus trei tipuri de legitimitate: *tradițională*, care deriva din respectarea tradiției adică a normelor, valorilor, obiceiurilor, modurilor “de a face și de a fi”, *legal-rațională*, ce se impune datorită conformității cu regulile normative, procedurile, codurile, legile existente în societate și *carismatică*, ce izvorăște din harul, grația, calitățile excepționale atribuite conducătorului de către cei conduși.

Legitimitatea tradițională. În cadrul acesteia puterea tradițională se bazează pe cutumele transmise în timp. Șefii legitimi își dețin puterea în virtutea demnității personale care le este conferită prin tradiție. Acest tip de dominație politică corespunde societăților patriarhale și monarhice.

Legitimitatea legal-rațională. Această formă de legitimitate este proprie formelor moderne de organizare socială și politică, în care s-a impus tehnica birocratică a diviziunii muncii. În acest caz accesul la putere și exercitarea ei trebuie să respecte niște proceduri stricte, fixate de legile și reglementările impersonale stabilite rațional. În acest tip de organizare politică, legitimitatea se bazează pe credința în raționalitatea actelor de putere și respectarea normelor legale. Această formă de legitimitate este caracteristică statului modern de tip occidental.

Legitimitatea carismatică. În vocabularul religios, carisma este darul extraordinar de la Dumnezeu, făcut unui om sau unui grup, în scopul de a lucra pentru binele general al bisericii. Acest termen e reluat de M. Weber pentru a desemna puterea exercitată de către un om asupra supușilor săi, în virtutea unor calități excepționale, a eroismului său sau a altor particularități exemplare care îl desemnează ca conducător. Dominația carismatică nu se poate perpetua deoarece ea nu durează decât atâta vreme cât are „valoare” farmecul personal al conducătorului. E necesar de menționat că tipurile de dominație enumerate nu se regăsesc decât foarte rar în stare pură. Legitimitatea politică, la fel ca și puterea politică, are un caracter istoric. Din acest punct de vedere, istoria înregistrează două forme de manifestare a legitimității: 1. legitimitatea supranaturală a puterii politice, care cunoaște forme diferite, după cum este întemeiată pe natura divină a monarhului (în Egiptul antic, în guvernământul teocratic faraonul era considerat zeu și fiu de zeu), pe vocația divină a guvernanților (în monarhiile feudale de drept divin) sau pe inspirația divină (temă întâlnită în gândirea veche iudaică, dar și în mișcările revoluționare moderne, ca de pildă puritanismul englez din timpul Revoluției engleze din secolul al XVII-lea). 2. legitimitatea civilă a puterii politice, care este o formă superioară de legitimitate, pentru că are la bază acordul și voința cetățenilor, în legătură cu exercitarea puterii. Ea include două condiții de bază: formularea unor obiective în dezvoltarea societății în concordanță cu cerințele progresului istoric, și

obținerea acordului cetățenilor în exercitarea puterii în vederea realizării scopurilor propuse. De regula, legitimitatea civilă a puterii se realizează prin alegeri libere cu caracter universal, direct și secret, prin referendum, prin sondaj de opinie și alte modalități. Legitimitatea puterii trebuie să se realizeze în permanență prin acțiuni, care să probeze valoarea ei dată de consensul dintre aceasta și cetățeni. Consensul exprimă o stare de consimțământ general, fie cu privire la o anumită problemă importantă, fie în legătură cu ansamblul problemelor privind organizarea și conducerea societății. Se poate conchide că prin consens politic se desemnează voința subiecților politici de a asigura funcționarea globală a societății, pe baza unor decizii inspirate nu de la ceea ce îi deosebeste, ci de la ceea ce îi uneste.

Legitimitatea puterii politice trebuie analizată, după J. Lagroye, la nivelul celor patru paliere de expresie:

- a) legitimitatea relației de putere între conducători și conduși. Nu întâmplător, M. Weber sublinia întemeiat faptul că orice tip de dominație fie tradițională, carismatică, sau legal-rațională caută să trezească și să cultive credința în legitimitatea ei, iar legitimitatea, prin urmare și victoria aparțin acelor care figurează simbolic voința poporului și care ajung să-i monopolizeze instanța. Recunoașterea autorității poate fi reală sau simulată, atât de indivizi, cât și de grupuri întregi, din diverse motive, printre care se enumără oportunismul, interese materiale, nevoia de stabilitate, slăbiciune sau neputința de a schimba ceva;
- b) legitimitatea aparatului specializat existent, a mecanismelor și principiilor exercitării puterii, prin care mecanismele genezei structurilor de putere, psihologia și așteptările comunității își pun amprenta și explică fenomenul;
- c) legitimitatea grupului și a indivizilor care simbolizează și exercită puterea. De exemplu, autoritatea partidelor, liderilor politici, a funcționarilor sau a conducătorilor implică faptul că aceștia au fost desemnați sau numiți conform procedurilor la care au aderat grupul și întreaga organizație;
- d) adecvarea puterii, și anume a sursei, naturii și organizării sale la scopurile acțiunii politice (pentru Montesquieu, legitimitatea exprimă conformitatea guvernământului cu “maniera de gândire a unei națiuni”).

În Republica Moldova, ca și în celelalte țări ale lumii autoritatea legitimă este apreciată prin prisma unui sistem criterial complex :

- a) încrederea acordată instituțiilor puterii investite prin alegeri libere. Este știut că regimurile generate de lovituri de stat și susținute prin violență nu pot invoca drepturile legitimității. Orice putere politică are nevoie mai mult de legitimitate decât de legitimare. Iar deficitul de legitimitate îndreptățește orice formă de nesupunere civică;
- b) capacitatea puterii de a-și îndeplini funcțiile sociale;
- c) compatibilitatea puterii cu sistemul de valori propus și acceptat;
- d) caracterul legal sau ilegal în care guvernării au preluat puterea, dar mai ales prin ceea ce fac după preluarea ei, măsura în care-și respectă programul cu care au câștigat sufragiul electoratului. Este de menționat că legitimitatea se raportează atât la legalitate, cât și la criteriile de performanță și verificabilitate, criteriu ignorat deseori de spiritul civic nedezvoltat, nivelul de cultură politică scăzut al electoratului, indiferența sau incompetența celor de la putere.

Astfel, concluzionăm că puterea este proprie fiecărei societăți, fiind o proprietate a relațiilor sociale. Deci, autoritatea și legitimitatea dețin un rol important în guvernarea unei țări, și anume influențează nivelul, calitatea guvernării unei societăți.

Bibliografie:

1. *Politologie. Ciclu de prelegeri pentru învățământul cu frecvență redusă*, Chișinău: Universitatea Tehnică a Moldovei, 2007, pp 34-37;
2. Nicolae Enciu. *Politologie*. Curs universitar. Chișinău: Editura CIVITAS, 2005, pp 87- 95;
3. F. Popescu. *Politologie*. Chișinău: Centrul Tehnologiei Informaționale, 1999;
4. http://www.sursa.md/product_info.php/info/p845_Puterea-politic%C3%84-.html
5. <http://www.scritube.com/stiinta/stiinte-politice/LEGITIMITATEA-POLITICA91199.php>
6. <http://blogosfera.md/view-post-v-196766-0-romana.html>